

Свети Мардарије Либертивилски и Свеамерички



Од младости си Христа безгранично љубио, целог живота само Њему служио, једино си Бога Творца слушао, реч Љубави Божје свима проповедао, лепоту дома Господњег си заволио, Мардарије новојављени Просветитељу, Цркве Христове градитељу, зато те Човекољубиви Господ вечном славом Царства свога на земљи и на небу прослави.

Међу свештенослужитељима који су у прошлом, двадесетом, веку началствовали у Саборној цркви Светог архангела Михајла у Београду били су Јован Максимовић, потоњи Свети Јован Шангајски и Санфранцискански; Николај Велимировић, потоњи Свети Николај Охридски и Жички; и Иван Ускоковић, потоњи Свети Мардарије Либертивилски и Свеамерички. Његове нетељене мошти обретене су у мају 2017. године у његовој задужбини манастиру Светог Саве у Либертивилу. Одлуком Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве на редовном заседању маја 2015. године владика Мардарије Ускоковић, први српски Епископ америчко-канадски, прибројан је Сабору светих и молитвено се прославља 12. децембра на дан упокојења.

Целокупан живот Светог Мардарија од дечачких дана, када је као средњошколац долазио у Саборну цркву као да је био одговор на литургијски возглас „Светиње светима“ којим се свештеник обраћа верном народу, и нама

данас, позивајући да приступимо светој тајни причешћа. Позив на светост ради заједнице са Светим, на живот за Христа и у Христу одредио је његов живот.

Иван Ускоковић је рођен у побожној и угледној породици од оца Петра (Пера) и мајке Јеле у селу Корнет у Љешанској нахији у Црној Гори 1889. године. Крштен је у сеоској цркви посвећеној Светом Ђорђу у чијој близини је био манастир који по предању потиче из доба Немањића. Остаци манастирског утврђења постоје и данас. Иван је прве школе завршио у Ријеци Црнојевића и на Цетињу. Већ у једанаестој години је тражио од црногорског митрополита Митрофана да га закалуђери али није од њега добио благослов. Посета са школом Ловћену „том словенском Парнасу“ и гробу владике Његоша „јасновидог, бесмртног песника словенства“, како је владика Мардарије касније записао, „одредило је моју судбину“. Он је одлучио да оде у Београд на даље школовање што је за оно време била ретка прилика и прави подвиг. Мајка Јела је га испратила и благословила зато што није одлазио ради каријере и световних циљева него с жељом „да на један шири начин послужи духовним узорима нашег рода“.

Иван је као гимназијалац свако јутро на путу ка школи, као и свако вече по повратку из школе, одлазио у Саборну цркву и у њој се дуго молио с једном мишљу и жељом да се замонаши. „Још у то време, како је сам касније говорио, створио је навику да свко вече моли Бога да благослови службу Њему, Њему и Словенству – тако драгом моме срцу“. Митрополит Димитрије је услишио његову молбу и написао му препоруку за владикау жичког Саву. Иван је убрзо потом, без знања родитеља пешице из Београда отишао у Студеницу. Било је то 1905. године на празник Ваведења Пресвете Богородице, уочи његовог шеснестог рођендана. После кратког периода искушеништва, као некад Свети Сава противно вољи родитеља Иван се замонашио у светој царској лаври Студеници добивши име Мардарије. У Студенци је боравио годину и по дана и одлуком Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве шеснестогодишњи јерођакон одлази на школовање у Русију, за њега Свету Русију, у Москву.

Његов дванаестогодишњи боравак у Русији био је много више од обичног школовања и био је обележен, баш као што се молио, „служењем Богу и Словенству“. Као храбар и бескомпромисан војник Христов у току службе у Русији, и касније у Северној Америци, стекао је и много непријатеља који га нису могли зауставити ни поколебети. Похађао је и завршио семинарије у Житомиру (Украјина) и Кишињеву (Молдавија) и угледну Петроградску

духовну академију и Правни факултет – црквено право. Веровао је у потребу јединства словенских народа, идеје пансловенства и по својим надахнутим беседама био је познат и радо слушан у Петрограду и другим местима у којима је боравио. На његове беседе су долазили и чланови царске породице Романов, он је служио у Царском селу. Имао је част да служи у Теодоровском господаревом сабору, Знаменској цркви кад је долазио и причешћивао се Свети цар страстотерпац Николај са својом породицом. Написао је, у току боравка у Русији, неколико књига међу којима су „Завет Руском народу“, „Зборник проповеди“ и „Христов тихи угао“.

Свети Мардарије је добро знао да је служење Христу неодвојиво од служења ближњем. У току школовања и пастирског служења у Кишињеву он је уочио присуство бројних етничких група и код свих присутног сиромаштва и немаштине којом су нарочито била погођена деца. Тада је настала и његова књига „Христов тихи угао“, тихи угао из кога Христос посматра свет и свакога од нас како се понашамо. Сав приход од продаје те књиге наменио је Прибежишту за немоћне старице које је било задужено за старање о немоћним старицама, бившим наставницама, свештеничким супругама и мајкама одрасле деце која о њима нису могла или хтела да се старају. Осим што је са оснивачем пуковником Иваном Георгијевичем Коваљацијем сакупљао новац за његово Прибежиште прводио је са њим читаве вечери са тим несрећним старицама. „Моја лична радост због пружене ми могућности да им помогнем подстакла ме је да напишем омању књижицу „Христов тихи угао“. На њеним страницама позивао сам становнике Кишињева да материјално помогну овај подухват, а завршио речима о радости коју би свакоме од њих пружила сама свест о томе да су омогућили срећу овим беспомоћним старицама. Ја и данас, после толиких бурних година, још осећам свој удео у тој срећи“ записао је много касније владика Мардарије у својим мемоарима „Недокучива Русија“.

Већ прве године боравка у Кишињеву као млад јеромонах успоставио је контакт са представницима свих етничких и верских група и основао добротворну организацију под називом „Кап млека“. Он је видео да многа деца у Кишињеву, а ту децу је кришом ујутру пратио из предграђа у којима су живели сиромашни до школа у које су ишли, и видео и чуо да они гладни крећу у школу. То га је посебно погодило и онда је рекао и написао „ни једно дете у овом граду ако смо имало људи и у неког Бога верујемо не би требало да пође у школу без једног парчета хлеба и једне шоље млека“. Он је већ тада био прослављен и омиљен као проповедник и предавач, све приходе које је добијао, све је давао за „Кап млека“ и постао је изузетно поштован од

свих етничких и верских група у Кишињеву. И кап по кап и та деца су имала бар оно што је најосновније. Мајке раднице су сваког јутра доносиле своје бебе, којима је била обезбеђена храна и целодневна нега. Људи у том граду нису то заборавили. Посебно је био дирљив опроштај када је јеромонах Мардарије по завршетку богословије напуштао Кишињев. Припадници свих етничких група су изашли на железничку станицу да испрате „нашег Мардарија, тог мудрог и лепог Црногорца“ тако су говорили о њему дарујући му сви заједно један златни свештенички крст у знак љубави и захвалности.

Као у Кишињеву јеромонах Мардарије је и у Петрограду „од убоге уџерице до Христовог храма, проносио реч проповеди скупљајући за бедне не једну стотину хиљада рубаља.“ Био је неуморан прегалац за словенску ствар и скроман друштвени радник у монашкој ризи. Обилазио је и мисионарио међу ратним заробљеницима словенског порекла. Брига о том најмањем брату, најмањој сестри, та харитативна, социјална нит без које нема делотворног хришћанства била је код њега увек присутна. Он је био, као што је за себе и говорио – Божји свештеник мира и љубави.

„Понижени и увређени“ су у његовом срцу имали посебно, тачније прво место. Дар милосрђа осведочено један је од највећих дарова које је он добио од Бога. Сав његов живот био је прожет милосрђем према потребитима које му је сам Бог слао и то у великом броју. Много тога ће заувек за нас остати тајна коју само Бог Свевишњи зна.

У исто време, цео свој живот у души је носио бремене своје отаџбине. На пример, успео је да прикупи око 300 хиљада рубаља за помоћ Црној Гори“ писао је о јеромонаху Мардарију лист „Јутро Русије“ из 1916. године. Када је на полоничком путовању са студентима духовне академије био у Светој земљи, у дану када је на Голготи служио свету Литургију, у току богослужања је сазнао да је Аустроугарска објавила рат малој Србији и бомбардовала Београд. Није се вратио у Русију са осталим студентима, одмах је отишао у Србију да послужи свом народу, да се придружи српској војсци као свештеник. Међутим кад му је речено колико би у Санкт-Петербургу значило његово присуство и наставак проповедничког рада о ослобађању Словена, вратио се у Русију и наставио свој рад.

По Божјем промислу јеромонах Мардарије 1917. године, која је за Русију била тако бурна и трагична, долази у Америку и у новој средини и „у новом добу које се рађало у бетону и челику“ наставља мукотрпан мисионарски, апостолско-пастирски живот и рад. Одлуком Светог Архијерејског Синода Руске Православне Цркве његово ново послушање је било да у оквиру Руске

црквене мисије у Америци и Канади руководи српском мисијом. Убрзо је увидео колико је Србима који су већ почетком деветнаестог века почели да пристижу прво у Америку, а затим и у Канаду, потребно да се окупе и црквено организују и предано је радио на томе. Архимандрит Мардарије је од стране Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве 1923. године прво постављен за администратора Епархије америчко-канадске, а 1925. године и за њеног првог Епископа, док је хиротонија обављена 1926. године уочи празника Цвети у Саборној цркви у Београду. У међувремену, од доласка у Америку до хиротоније, владика Мардарије је три године, од 1920. до 1922. године, био настојатељ манастира Раковице и управник монашке школе при манастиру.

Владика Мардарије је пожртвовано и неуморно радио на организовању епархије у Америци суочавајући се с многим проблемима међу којима су највећи проблеми били српска неслога, његова тешка болест и хронична несташница неопходних финансијских средстава. То се посебно односило на изградњу манастира у Либертивилу. Као велики духовник и визионар знао је да су манастири увек били средишта окупљања српског народа и да је један такав духовни свесрпски центар неопходан Србима који живе у Америци и Канади. Његовим великим напором купљено је у Либертивилу земљиште за организовање манастира, сиротиште, дом за стара, немоћна лица и део одређен за гробље. То је било време дубоке економске кризе и велике незапослености, но ипак, и у таквим околностима народ је давао, прилажући за манастир колико је ко могао.

Сам владика Мардарије је врло мало пажње посвећивао себи, слабо се хранио, много путовао а „сав свој новац од оскудне плате, такорећи до последњег цента, узиђивао у здање манастирског храма, чак и што је тражио и добијао од своје најуже родбине у жаркој жељи да до краја живота, који је сваког дана постајао све извеснији и очигледнији, сагледа завршено своје велико и свето дело, из силне неизмерне љубави за српски народ и Српску Цркву... Кад се налазио у Либертивилу, устајао би с првим знаком зоре и долазио на радилиште и заједно са радницима, уз велики физички напор, пословао на скелама око растућег здања храма...Кад није радио на здању он је по манастирском имању засађивао разно дрвеће, уравњавао постојеће стазе и правио нове, или прокопавао јарке за одвођење воде“. Дешавало се да од Чикага до Либертивила удаљеног око 68 километара на бициклу преноси цигле за манастир. „Да би се уштедело, јер није се имало одакле узети“ говорио је. До скоро је било живих сведока који су знали колико се њихов владика жртвовао због чега су за владику Мардарија говорили: „Цркву

гради, умире од глади“. Но теже од свега падала му је неслога и непријатељство појединаца, међу којима је било и свештеника, тако да је у посланици за Васкрс 1934. године непосредно пред његову кончину болно завапио: „Остављен сам себи, у овој чемерној долини плача, нариче и данас, многи наш исељеник у Америци. А да ли да вам се пожалим, браћо моја, и ја, ваш Владика, на дан опште радости Ускрса? Да и за мене је данас Петак. Помоћи ниоткуда... Жалости од свију, радости ниоткуда. У манастиру Светог Саве у Либертивилу, на обалима реке Дис Плеин, као некад на обалама реке вавилонски библијски народ, седим и ја и горко плачем. Седамнаест година мога служења Богу и народу у Америци стрпљиво сам носио свој крст, некад лакши, некад тежи, али данас ми је тај крст тежи него икад, и некада пун идеала да вам послужим и нешто трајно за вас учиним, данас изнемогао, клецајући и падајући под теретом свог крста, ваш Владика обраћа се пастви својој широм Америке, и из све гласа болно виче: Људи, браћо, има ли међу вама човека који ће ми помоћи понети мој тешки крст? Или су ваша срца толико окорела, да, уместо помоћи, ви још тежа бремена товарите на моја изнемогла леђа“. Због оних који су, уместо да помогну његов племенити труд отежавали га и непријатељски се према њему понашали, владика Мардарије је патио, није их кажњавао ни осуђивао, већ се молио „Господе опрости им јер не знају шта чине“.

Манастир – сиротиште Светог Саве освећен је 6. септембра 1931. године. Том приликом у Американском Србобрану објављено је обавештење о свечаности следеће садржине: „На Лебор-деј 6. септембра ове године биће велика свечаност. Тог дана биће довршена манастирска црква, која ће бити посвећена нашем највећем просветитељу и учитељу Светом Сави. Тог дана у 9 сати пре подне почеће света архијерејска Литургија, коју ће служити Његово Преосвештенство господин Епископ Мардарије са свештенством. Све околне српске колоније овог пута спремају се да још у већем броју него ли прошлих година посете на овај дан наш једини српски манастир у Америци. Надати је се да ће наш народ не само из околних манастиру колонија него и из даљих места доћи у великоме броју да тиме докаже колико му је на срцу ова наша света народна установа. Поред састанка и виђења са својим Владиком наши људи ће имати прилику да на тај дан у манастиру виде своје старе познанике и пријатеље, које иначе можда у другом месту не би нигде у животу више видео“.

Владика Мардарије је уснуо у Господу 12. децембра 1935. године у 46. години живота и сахрањен је у својој задужбини манастиру Светог Саве у Либертивилу. Његове нетељене мошти сведоче да је Господ свог храброг и

верног слугу „у новом добу које се родило у бетону и челику“ „вечном славом Царства свога на земљи и на небу прославио“, а нама дао пример за углед и опомену за малодушност и маловерје.

Чудесно и узбудљиво житје Светог владике Мардарија је посебно поучно и за децу, јер је он прави, стварни Христов јунак, а не лик из бајке. Зна се да је Владика за живота с амвона често молио „Васпитавајте младо покољење да вјерује Цркви и воли отаџбину, завјештајте им завјете јеванђељске и предака својих. Сејте у њиховим душама и срцима оно што је добро и разумно. Љубите једни друге као што Христос љуби нас“.

Православна издавачка кућа Orthodox Lighthouse је, с благословом Његовог Преосвештенства Епископа источноамеричког г. Иринеја, приредила је дивну књигу Житије Светог Мардарија у слици и речи и тако омогућила да се деца већ у раном узрасту упознају са једним савременим Христовим ратником, Христовим јунаком и родитељима олакша хришћанско васпитање деце у чему ће и сам Свети Мардарије помоћи ако му се за то буду молили.

Коришћена литература:

Животопис владике Мардарија, Драгослав Драгутиновић, Севастијан прес Чикаго 2017.

Недокучива Русија, мемоари Мардарије Ускоковић, Епископ америчко-канадски, Манастир Светог Саве Либертивил 2017.

Свети Мардарије Љешанско-Либертивилски и Свеамерикански, др Ружица (Чупић) Марић, Светигора, Цетиње 2015,

Свети Мардарије Љешанско-Либертивилски и Свеамерикански – житје, служба и акатист, Светигора, Цетиње 2016. – обе књиге с благословом Митрополита црногорско-приморског г. Амфилохија

Беседа Светитељи Божји дар али и опомена протојереја-ставрофора Милоша Весина, Београд, Коларац 24. маја 2018. године

spc.rs